

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Н.М. Галазюк, О.М. Зелінська

Луцький національний технічний університет, styp@ukr.net, zrw@ukr.net

У всіх країнах світу зовнішньоекономічна діяльність розглядається як частина зовнішньої політики, вона є складовою національної економічної політики, а тому підлягає регулюванню з боку держави. Досвід останніх років свідчить про те, що не завжди принципи «невтручання» держави та «лібералізації» господарських відносин повністю себе виправдовує.

Включення національної економіки в систему світових процесів має позитивний вплив на розвиток вітчизняної економіки, а саме сприяє підвищенню технічного рівня виробництва, ліквідації дефіциту окремих товарів, раціональному використанню природно–сировинних ресурсів, і як наслідок підвищенню рівня життя населення.

Важливу роль в утвердженні сприятливого інвестиційного й підприємницького клімату, зміцненні конкурентоспроможності національної економіки, її інноваційному відновленні, має відігравати політика державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Державне регулювання – це система заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, покликаних удосконалювати ЗЕД в інтересах національної економіки. Основна мета дер-

жавного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: захист інтересів вітчизняних виробників і національного підприємництва, який держава здійснює за допомогою різних засобів і методів.

Зовнішньоекономічна політика формується під впливом різноманітних регуляторів, що впливають на виникнення зв'язків і направляють їх розвиток у єдину ефективну політико-економічну систему, яка захищає інтереси держави.

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється через закони України, акти тарифного та нетарифного регулювання, рішення недержавних органів управління економікою, відповідно до їх статутних документів, договорів, які укладаються між суб'єктами ЗЕД. Правове регулювання зовнішньоекономічних зв'язків включає розробку та прийняття нормативно-правової бази в Україні та виконання норм міжнародного права, приєднання України до міжнародних організацій та конвенцій, укладання міжнародних угод.

Основою регулювання діяльності підприємств України на зовнішніх ринках є Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність». Крім того, у відповідних сферах регулюючу роль відіграють й інші Закони України: «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про чинність міжнародних договорів на території України», «Про іноземні інвестиції», «Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні», «Про міжнародний комерційний арбітраж», «Про режим іноземного інвестування» тощо [3].

Правові норми, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність, утворюють певний комплекс, який включає як міжнародно-правові, так і національно-правові норми. Цей комплекс характеризується як сукупність пов'язаних ієрархій і взаємопідлеглістю міжнародних і національних правових норм, взаємодіючих між собою як у цілому, так і в своїх структурних частинах, що регламентують зовнішньоекономічні зв'язки України [1, с. 50].

На формування системи правових приписів про зовнішньоекономічну діяльність впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори. До зовнішніх факторів відносяться: стан міжнародних відносин, участь України в міжнародних угодах; до внутрішніх: зовнішньоекономічна політика України, стан економіки України, умови, структура органів державної влади і управління тощо.

В ринкових умовах господарювання вплив держави на економічні відносини в країні докорінно змінюється. Він набуває форми державного регулювання, що означає створення відповідних умов, які сприятимуть ефективному розвитку економіки країни в цілому та її складових частин.

В країнах з перехідною економікою, де економічні відносини нестабільні, державне втручання в розвиток ЗЕД є об'єктивною необхідністю. Це пов'язано головним чином, з метою захисту національних інтересів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, більш повного використання ЗЕД як фактора економічного зростання. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств має бути спрямоване на створення умов та сприяння розвитку його зв'язків із закордонними партнерами.

Україна самостійно формує систему та структуру державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на її території. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності має забезпечувати: захист законних інтересів суб'єктів ЗЕД та економічних інтересів України; створення однакових можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати підприємницьку діяльність з усіма видами незалежно від форм власності та всі напрямки використання доходів, здійснення інвестицій; ліквідацію монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності та стимулювання конкуренції.

Виконуючи основні завдання стимулювання або обмеження експорту чи імпорту, політика держави у сфері зовнішньоекономічної діяльності набуває форм протекціонізму, лібералізації або стимулювання експорту.

Протекціонізм спрямований на створення конкурентних переваг власним товаровиробникам і утруднення іноземним конкурентам проникнення на внутрішній ринок. Здійснюється шляхом підвищення ставок ввізного мита і використанням технічних бар'єрів на шляху руху товарів.

Лібералізація, що сприяє проведенню заходів зовнішньоекономічної діяльності, призводить до поступового скорочення різноманітних обмежень у сфері зовнішньої торгівлі. Зміст державного регулювання полягає в заохоченні експортних галузей виробництва та експортної діяльності окремих підприємств – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. З цією метою держава може провадити заходи по дипломатичній підтримці потреб експортних галузей або окремих підприємств, кредитуванню або наданню субсидій чи пільг підприємствам – експортерам, надання спеціальних консультацій.

Розвиток зовнішньоекономічних процесів буде ефективним при наявності дієвих механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; ефективної системи державного кон-

тролю за зовнішньоекономічними операціями та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності; дієвої системи антикорупційних і правоохоронних заходів відносно до учасників щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Функціонування підприємств в Україні виставляють нові вимоги до формування ефективної системи управління підприємством, проте забезпечення достатнього рівня ефективності управління досягається лише за відповідності ступеня відкритості системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємством потребує встановлення стратегії та стратегічних планів, які визначають напрями його діяльності.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств в умовах переходу до ринкової економіки повинно полягати в створенні умов і сприятті розвитку його зв'язків із зарубіжними партнерами.

Список використаної літератури:

1. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник / М. І. Дідківський. – К.: Знання, 2006. – 462 с.
2. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства / Г. М. Дроздова // Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2004. – 172с.
3. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91р. №959–ХІІ із змінами і доповненнями. / Вісник Верховної Ради України. – 2012. – №7.
4. Сущенко О. А. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств регіону в умовах глобальних зрушень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbu.gov.ua>